

Knipogen naar jezelf

'Echte auteurs komen toch niet uit Zuienkerke,' vroeg Bert Moerman zich af in *DS Weekblad*. Met zijn tweede boek bevestigt hij dat hij wel degelijk een echte schrijver is. *Benny* leest als een SUV op de snelweg richting vakantiehuisje.

JOZEFIE VAN BEEK

Iedereen is het hoofdpersonage in de film van zijn leven. In het beste geval beseffen we dat de nevenpersonages die alle anderen zijn zichzelf óók als hoofdrolspeler zien. Daniël beseft dat niet. Voor hem is er dan ook geen enkele reden om aan zelfreflectie te doen: zijn leven loopt op rolletjes.

Moerman lijkt een patent te hebben op hoofdpersonages die antipathieke kwallen zijn, maar die er toch in slagen te blijven boeien. In *Niet dat het iets uitmaakt*, waarvoor hij de Gouden Uil publieksprijs won, was de hoofdfiguur tegelijk irritant arrogant én extreem charismatisch. In *Benny* heet het hoofdpersonage Daniël. Hij heeft het allemaal voor elkaar: een knappe vrouw – iets wat hij zelf voortdurend benadrukt – twee dochters, tennis op dinsdag en een dure nieuwe SUV, een 'champagnekleurig schip' waarmee hij door de straten glijdt. Hij is een *selfmade man* en is daar trots op ook: 'Na jaren op de werf, ik durf wel eens te laten vallen dat ik letterlijk onder aan de ladder ben begonnen, had ik in tegenstelling tot vele anderen telkens meer en meer verantwoordelijkheid genomen en gekregen.' Hij voelt zich goed, té goed in zijn vel en zijn leventje: 'Wat heb je het toch lekker voor elkaar, zei ik tegen mezelf. Ik deed een korte roffel met mijn vingers op het tafelblad en liet me achteruit zakken in mijn bureaustoel.' Daniël is het soort man dat 's morgens naar zichzelf knipoogt in de spiegel.

En dan loopt hij zijn oude klasgenoot Benny toevallig tegen het lijf. Dat zet een en ander in beweging. Plots heeft Daniël de zaakjes niet meer in de hand: langzaam maar zeker begint zijn leven af te brokkelen. Dus moet het gezin er even tussenuit en zitten ze samen in de SUV richting vakantiehuisje. Maar daar escaleert alles.

Empathie

Moerman neemt de lezer mee in een koortsachtige paranoia. Je gaat veel – té veel? – lezen in de gebeurtenissen. Hij leidt je vakkundig om de tuin, je geloof als lezer wat hij wil dat je geloof,

net omdat je meegaat in het perspectief van Daniël. Maar dit boek gaat over de bijrol die we in elkaars leven spelen. En om dat statement kracht bij te zetten, geeft Moerman in korte hoofdstukjes tussendoor het perspectief en de achtergrond van de nevenpersonages, met hun angsten, verlangens, complexiteit en liefde. Een interessant uitgangspunt. En zeer actueel ook, want een gebrek aan inlevingsvermogen lijkt een van de grootste problemen van deze tijd te zijn. In die zin kun je je makkelijk inbeelden dat Daniël voor Trump of Brexit zou stemmen: hij is een man die snel oordeelt, die enkel empathie kan opbrengen voor zijn eigen kleine huiselijke unit van 'mooie, lieve vrouw' en twee bloedjes van kinderen. Hij neemt geen verantwoordelijkheid, schuift de schuld steeds van zich af, en wentelt zich in zijn slachtoffertrol. In Daniël's eigen woorden: 'Het is toch waar

Moerman lijkt een patent te hebben op hoofdpersonages die antipathieke kwallen zijn, maar die er toch in slagen te blijven boeien

zeker. Wat denken ze wel. Wie denken ze wel allemaal dat ze zijn.' Een man vol opgekrepte woede dus, een antiheld voor de tijd.

In *Benny* dwingt Moerman je om de wereld vanuit verschillende perspectieven te zien. Hij daagt je uit om jezelf even uit de hoofdrol te duwen. En dat alles in een filmisch geschreven verhaal dat aan een rotvaart vooruitgaat. 'Op straat reden de auto's nog steeds door elkaar. Allemaal mensen die ergens heen gingen en elkaar kruisten op de weg eraartoe.'

★★★★

Bert Moerman

Benny.

Polis, 234 blz., 20 €.

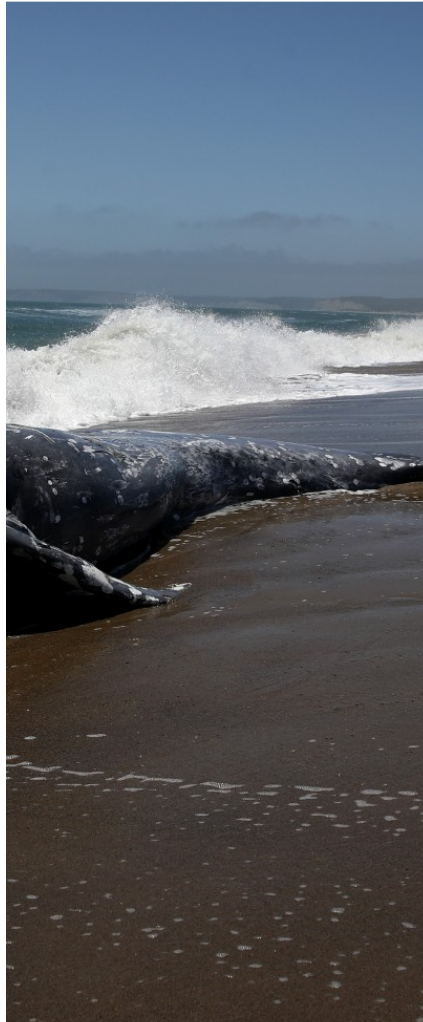

Alles naar de haaien

Poëzie - In de bundel *Massastrandingen* weet Moya De Feyter hét probleem van haar generatie in literatuur te vangen; de natuur, die we met z'n allen kapot maken. **JEROEN DERA**

In de tweede bundel van Moya De Feyter, die in 2018 debuteerde met *Tot iemand eindelijk*, gaat eigenlijk alles naar de haaien. Er is een sinaasappelboom die bloedt tot het tijd wordt hem om te hakken, er zijn ringen die van vingers worden gesneden, er is een oma aan het eind van haar dagen, en er is de natuur, die we verwoesten waar we bijstaan. Bij De Feyter stevent alles af op

vernietiging, vandaar de titel van deze bundel: *Massastrandingen*. Misschien drukt de dichter dat nog het meest symbolisch uit door het motief van de walvis, maar bij haar vinden we geen bezeten kapitein Ahab die uiteindelijk wordt opgeslokt door Moby Dick. Waar de negentiende-eeuwse personages van Herman Melville nog ondergeschikt zijn aan de natuur (al zitten die al wel met harpoenen ach-

achterna), spreekt uit De Feyters poëzie een wereldbeeld waarin de mensheid haar natuurlijke omgeving onherstelbaar uitroeit. Zelfs een schildpad ziet er voor deze dichter uit 'alsof hij nadenkt / over de gevolgen van het stijgende zeelevel'. Daarbij pleit ze overigens zichzelf beslist niet vrij: 'ik heb een reuzenschildpad opgegeten'.

Die nadruk op het persoonlijke aandeel in een globaal probleem, en de onmacht als individu iets uit te richten in een collectieve crisis, maakt van De Feyter een typische antropoceneauteur. Met schrijvers als Lieke Marsman (*Het tegenovergestelde van een mens*) en Maartje Smits (*Hoe ik een bos begon in mijn badkamer*) heeft zij gemeen

Bij De Feyter stevent alles af op vernietiging, vandaar de titel van deze bundel: *Massastrandingen*

de vluchtwegen laten te wensen over
maar er is altijd nog plaats in de oceaan

een mens plast gemiddeld zeshonderd liter per jaar

het lekt uit jouw hersens
recht in mijn hersens
we zijn volstrekt doorlaatbaar

door onze lichamen met mooie stoffen in te pakken, verhullen we
dat er vanbinnen niets te vinden is

je bent niet alleen een mens
je bent ook een steen, een storm, nat gras, een bed, afval, een couveuse, al dan niet eetbaar voedsel, een wegwerpproduct, een samenloop van omstandigheden,
een op hol geslagen roltrap

gelukkig kun je op het internet schone urine kopen
veertien euro vijftig voor vijftientwintig milliliter
voor middernacht besteld, morgen in huis

Moya De Feyter

dat ze de privésfeer van het ik minutieus betreft op de wereldproblematiek. In die context krijgen de massastrandings van het oceaaneleven soms ook de lading van een persoonlijk trauma. Zo voert De Feyter een walvis met een dood kalf op, en voel je daar als lezer een miskraamthematiek in meespreken: 'de vissen weer in mijn baarmoeder geschoven / ik zal ze nooit baren want alles wat ik baar / heeft verwoestende neigingen'.

Versplinterd

Heel effectief in *Massastrandingen* is de structuur die De Feyter gekozen heeft om haar eco-critische thematiek vorm te geven. Er zijn terugkerende verhaallijnen in de bundel (bijvoorbeeld de eerdgeroemde sinaasappelboom en de steeds slechter wordende toestand van de oma), maar die wisselen elkaar voortdurend af. Meestal zijn er ook dwarsverbanden te zien, alsof we verschillende sporen op het strand moeten volgen die steeds door elkaar heen lopen. Door deze versplinterde compositie is het alsof er steeds stukken wrakhout van het vertelde blijven aanspoelen, en worden de afzonderlijke gedichten zelf ook een beetje massastrandings. De opmerkelijke vormgeving van het binnenwerk door Jurgen Walschot draagt daar ook aan bij: de pagina's vertonen vaak grijze vlekken, alsof ze wat gehavend zijn. Het levert een mooie knipsoog naar de lezer op, die de intieme band tussen dichter en publiek subtiel doorbreekt: 'tegen dit papier is al gedemd en jij was het niet'.

De Feyters retorische kracht wordt verder onderstreept door haar keuze om een deel van de bundel te schrijven vanuit het perspectief van een lezende broer en zus. Zonder in pathetiek te vervallen brengt ze daarmee de blik van het kind in het spel, waardoor de reflecties op de naderende massa-

extinctie aan extra urgentie winnen. De jongen is verwonderd over de manier waarop walvissen zuurstof opslaan, terwijl het meisje mismoedig wordt van het idee dat de maan zou kunnen verdwijnen. Hun kinderblikken, die zich nog kunnen laten betoveren door het leven boven (de maan) en onder ons (de diepzee), staan haaks op De Feyters visie op de volwassene, die als een gier de met uitsterven bedreigde schildpadden verslindt.

Flipper

Soms slaat *Massastrandingen* echter wat door in het retorische, en verdrijft de propaganda de poëzie van het toneel. Volgens De Feyter is 'het probleem van Flipper' het volgende: 'sneller dan de bliksem, slim en lief / doet trucjes en brengt een glimlach / op ieder gezicht // alleen glimlachen dolfijnen niet'. Hoezeer ik een pamflet tegen dolfinaria ook ondersteun: poëzie is geen activistische flyer. De dolfijnen spelen ook een rol in de andere zwakkere plek van De Feyters bundel, namelijk de wat kiefige gedichten over de liefdesgeschiedenis van het lyrisch ik. Op een gegeven moment spoelt ze als een zester weg uit het bed waarin ze met haar geliefde ligt ('dolfijn aan dolfijn') en word je als lezer alsnog vermoeid met nietszeggende dagboekpraatjes als 'wie zal van jou houden nadat je / bij mij bent weggegaan'.

Toch blijkt uit *Massastrandingen* veel potentie. Moya De Feyter slaagt er moeiteloos in een narratief in haar bundel aan te brengen, verrast geregeld met rake formuleringen ('Julie mogen me nemen zoals je wilt / als een koekje, als een konijn') en is bovendien in staat het probleem van haar generatie in literatuur te vangen. Deze bundel zoog mij herhaaldelijk diep naar binnen, om me vervolgens nauw en dwingend weer uit te spuwen – en zie dan in die brandende kolk maar eens je houvast te vinden.

★★★★★

Moya De Feyter
Massastrandingen
Uitgeverij Vrijdag, 112
blz., 19,95 € (e-boek
9,99 €)

